

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy, soudce JUDr. Ivo Pospíšila a soudkyně JUDr. Lenky Kaniové v právní věci žalobkyně: **T. M.**, zast. Mgr. et Mgr. Václavem Klepšem, advokátem se sídlem Baranova 1026/33, Praha 3, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 3. 2019, č. j. OAM-758/ZA-ZA11-P17-2018, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 16. 6. 2020, č. j. 2 Az 15/2019 - 51,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se odmítá** pro nepřijatelnost.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalovaný v záhlaví uvedeným rozhodnutím neudělil žalobkyni a jejímu nezletilému synovi mezinárodní ochranu podle § 12, 13, 14, 14a a 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu („zákon o azylu“). Žalobkyně odůvodnila žádost o mezinárodní ochranu problémy, kterým čelila v zemi původu, jímž je Uzbekistán. V roce 2016 otěhotněla se svým ženatým přítelem a následně byla vystavena výhrůžkám a útokům ze strany jeho manželky a její rodiny. V salonu krásy, který provozovala, jí rozbili zařízení a poté, co ji zbil bratr přítelovy manželky, dokonce potratila. Obrátila se na policii, avšak do jejího odjezdu ze země v březnu 2017 nebylo vyšetřování ukončeno, a naopak to byla ona, kdo byla na měsíc policií zadržena, zřejmě proto, že se na policii dostavila v muslimském šátku. S ohledem na to, že se jí dále nedařilo v podnikání a měla dluhy, odstěhovala se v roce 2017 za přítelem, který v té době pobýval v ČR. Zde se jim narodilo v roce 2018 dítě. Žalobkyně se obává návratu do vlasti, neboť by mohla čelit stejným problémům s příbuznými manželky přítele.

[2] Žalovaný předestřený azylový příběh vyhodnotil tak, že žalobkyně nebyla v zemi původu pronásledována za uplatňování politických práv a svobod, ani jí nehrozí pronásledování z důvodů uvedených v § 12 písm. b) zákona o azylu, neshledal ani důvody hodné zvláštního zřetele pro poskytnutí humanitárního azylu a konečně ani hrozbu vážné újmy, která by odůvodnila doplňkovou ochranu. Žalobkyně měla problémy zapříčiněné tím, že navázala vztah s ženatým mužem, jednalo se však o potíže se soukromými osobami, nikoliv pronásledování státními orgány Uzbekistánu. Pokud jde o nedostupnost ochrany ze strany státních orgánů, žalobkyně nevyčkala výsledku jejich vyšetřování, zemi opustila a rezignovala tak na ochranu své osoby. Rovněž existence dluhů v zemi původu není důvodem pro poskytnutí mezinárodní ochrany. Konečně

žalovaný shledal účelovost žádosti o mezinárodní ochranu z důvodu, že před jejím podáním se žalobkyně neúspěšně pokoušela získat různé typy pobytových oprávnění v ČR, a podáním žádosti bezprostředně reagovala na uložené správní vyhoštění a výjezdní příkaz. Na základě vyhodnocení shromážděných podkladů dospěl i k závěru, že jí v případě návratu nehrozí nebezpečí vážné újmy, neboť zemi původu opustila legálně a za překročení platnosti výjezdního víza nejsou občané postihováni.

[3] Žalobkyně rozhodnutí žalovaného napadla žalobou u Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“). V ní brojila již jen proti tomu, že žalovaný neshledal v jejím případě důvody hodné zvláštního zřetele pro udělení humanitárního azylu podle § 14 zákona o azylu. Namítala, že tato forma ochrany se uplatní v situacích lidského zoufalství, které je v jejím případě zjevné. Návrat do země původu by představoval ohrožení jejího života, neboť většina obyvatel Uzbekistánu vyznává islám, a plození dětí mimo manželské svazky je tak společensky neúnosné. Útokům rodiny přítelovy manželky již čelila a obává se stejných útoků po svém návratu. Připustila sice, že nebyla pronásledována státními orgány, avšak ze strany státu necítí ani ochranu. Konečně namítla, že žalovaný vycházel ze svých vlastních podkladů (Informace Odboru azylové a migrační politiky – Uzbekistán – Bezpečnostní a politická situace v zemi), a v nich uváděné informace proto nejsou objektivní a nezávislé.

[4] Městský soud neshledal tyto žalobní námítky důvodnými. Poukázal na to, že žalobkyně v řízení o žalobě opustila předchozí tvrzení, že byla uzbekou policií na měsíc zadržena, neboť nosila muslimský šátek; naopak v žalobě uvedla, že ze strany státu nebyla pronásledována. Soud ve shodě s žalovaným neshledal existenci důvodů hodných zvláštního zřetele pro udělení humanitárního azylu ani důvodů pro doplňkovou ochranu. Problémy žalobkyně, kterým čelila a jichž se obává, jsou způsobeny výlučně soukromými osobami a nemají žádnou vazbu na stát. Žalobkyně naopak nevyčkala ukončení vyšetřování policií a ze země sama odcestovala. Pokud jde o námitku neobjektivnosti podkladu, uvedl městský soud, že zmíněný materiál byl zpracován před zahájením řízení ve věci žalobkyně a z jeho formulací nemá pochybnosti o objektivitě. Navíc zdaleka nešlo o jediný podklad, žalovaný vycházel celkem z osmi dokumentů, mezi nimiž jsou zprávy neziskových organizací a ministerstev zahraničních věcí USA a ČR.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[5] Proti rozsudku městského soudu podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížnost z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní („s. ř. s.“). Konkrétně namítá, že žalovaný neposoudil hrozby související s návratem do Uzbekistánu a spokojil se s konstatováním, že pokud stěžovatelka nebyla osobou politicky aktivní a neměla dříve potíže se státními orgány, nemá se čeho obávat. Dále měl nedostatečně posoudit dostupnost a účinnost pomoci orgánů činných v trestním řízení, a to konkrétně ve vztahu k osobní situaci stěžovatelky, která byla vystavena útokům ze strany soukromých osob. Konečně stěžovatelka namítá, že jí v zemi původu reálně hrozí nebezpečí vězení, neboť porušila povinnosti stanovené uzbekými právními předpisy, konkrétně opustila zemi původu bez výjezdního víza a nehlásila se na zastupitelském úřadu Uzbekistánu. Za to jí podle čl. 223 trestního zákoníku hrozí uvěznění až na 10 let. Navíc se obává, že pobytem mimo území Uzbekistánu bez registrace na jeho zastupitelském úřadě delším než tři roky pozbyla ex lege podle čl. 21 zákona o občanství uzbeké státní občanství.

[6] Tyto skutečnosti byl přitom správní orgán povinen podle názoru stěžovatelky sám zkoumat. S ohledem na to, že jde o obsah právních předpisů, měla se uplatnit zásada *iura novit curia* a tyto skutečnosti měl žalovaný zohlednit bez dokazování a z úřední povinnosti (stěžovatelka odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006, podle něhož se má tato zásada uplatnit nejen vůči právním předpisům v ČR, ale i ve vztahu k právním předpisům cizozemským, které není třeba dokazovat). V této otázce,

tj. zda je povinností žadatele o mezinárodní ochranu dokazovat existenci obecně závazných právních předpisů v zemi původu, nebo zda se jejich existence nedokazuje, neboť je má sám znát správní orgán, stěžovatelka spatřuje také přijatelnost kasační stížnosti.

[7] Stěžovatelka v kasační stížnosti znovu poukazuje na to, že jí policie nejen neposkytla ochranu, ale byla měsíc držena bez jakéhokoliv důvodu ve vazbě. Žalovaný se nezabýval tím, zda ochrana poskytnutá státními orgány byla skutečně dostupná a účinná v praxi, a vůbec nezohlednil to, že to naopak byla stěžovatelka, kdo byl uvězněn. Závěr, že stěžovatelce bude v zemi původu, která je jednou z nejméně demokratických zemí světa, poskytnuta ochrana proti třetím osobám, považuje za iluzorní. S ohledem na to navrhla zrušení napadeného rozsudku městského soudu, jakož i rozhodnutí žalovaného.

[8] Žalovaný ve svém vyjádření zdůraznil, že kasační stížnost obsahuje řadu obdobných námitek, které již stěžovatelka uplatnila ve správním řízení a v žalobě, avšak i zcela nové námítky, které logicky nemohly být předmětem posuzování ze strany žalovaného ani městského soudu. Námítky, týkající se ztráty občanství a možnosti uvěznění stěžovatelky nebyly vzneseny v žalobě, ale ani v průběhu správního řízení. Kasační stížnost tak nyní vytváří dojem důvodů azylově relevantnějších, než byl stěžovatelkou přednesený azylový příběh ve správním řízení. Tyto kasační námítky považuje žalovaný za irelevantní, nemající odraz v původně předneseném azylovém příběhu.

[9] Pokud jde o námitku nedostatečně zjištěného skutkového stavu, má správní orgán povinnost jej zjistit pouze v rozsahu důvodů, které žadatel uvedl v průběhu správního řízení (rozsudek ze dne 30. 9. 2004, sp. zn. 5 Azs 222/2004). Správní orgán musí umožnit žadateli o mezinárodní ochranu sdělit všechny okolnosti, které považuje pro udělení ochrany za významné, avšak není jeho úkolem presumovat u žadatele důvody, pro které je mezinárodní ochrana obvykle poskytována. Správní orgán nemá povinnost sám domýšlet právně relevantní důvody žadatelem neuplatněné. Správní orgán kromě samotné žádosti a protokolu o pohovoru využil další škálu informací, s nimiž se stěžovatelka mohla seznámit. To ostatně učinil její tehdejší zástupce advokát Mgr. Matěj Šedivý, avšak ani on, ani stěžovatelka následně žádné vyjádření k podkladům do vydání rozhodnutí neposkytli.

[10] Námítky, které stěžovatelka přestřela až v kasační stížnosti (možná ztráta občanství, hrozba uvěznění), proto mohla uplatnit již ve správním řízení, což neučinila. V kasační stížnosti pak pouze domýšlí krajní scénáře, které nemají reálnou spojitost s jejím azylovým příběhem. Žalovaný proto trvá na tom, že důvody uváděné stěžovatelkou v průběhu správního řízení nelze považovat za azylově relevantní, a proto navrhla zamítnutí kasační stížnosti.

[11] Stěžovatelka uplatnila vůči vyjádření žalovaného repliku, v níž poukázala na to, že žalovaný věcně nijak nereaguje na námitku, že obsah uzbeckých právních předpisů je otázkou právní, která se nedokazuje a kterou měl znát sám žalovaný. Pokud podklady k rozhodnutí neobsahovaly informace o ztrátě občanství a hrozbě uvěznění, nemohla se k nim stěžovatelka ve správním řízení vyjádřit, neboť si jich nebyla vědoma.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[12] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení. Kasační stížnost byla podána včas a je jako celek přípustná; většina kasačních námitek stěžovatelky je však podle § 104 odst. 4 s. ř. s. nepřipustná. Podle tohoto ustanovení není kasační stížnost přípustná, *opírá-li se jen o jiné důvody, než které jsou uvedeny v § 103, nebo o důvody, které stěžovatel neuplatnil v řízení před soudem, jehož rozhodnutí má být přezkoumáno, ač tak učinit mohl* (zvýrazněno NSS). Nejvyšší správní soud k tomu již dříve uvedl, že „*ustanovení § 104 odst. 4 s. ř. s. nesleduje restriktivní přístup k právu fyzických a právnických osob na přístup k soudní*

ochraně, nýbrž zachování kasačního charakteru řízení o kasační stížnosti. Po aktivně legitimovaných účastnících předcházejícího žalobního řízení lze spravedlivě žádat, aby na principu *vigilantibus iura* uplatnili veškeré důvody nezákonnosti správního rozhodnutí již v řízení před soudem první instance. Pokud tak neučiní, je legitimní, že z hlediska možnosti uplatnění argumentace v dalším stupni ponесou případné nepříznivé následky s tím spojené“ (viz rozsudek ze dne 25. 9. 2008, č. j. 8 Afs 48/2006 – 155, č. 1743/2009 Sb. NSS). Tyto principy se uplatní i v řízení, v němž je přezkoumáváno rozhodnutí krajského soudu ve věci mezinárodní ochrany (viz např. usnesení ze dne 14. 10. 2020, č. j. 6 Azs 19/2020 – 32). S ohledem na to, že v řízení o kasační stížnosti přezkoumává Nejvyšší správní soud předcházející rozhodnutí krajského soudu, je povinností stěžovatele reagovat na argumentaci a závěry soudu, nikoliv vznášet námitky proti rozhodnutí správního orgánu, které navíc neuplatnil v řízení o žalobě, ač tak učinit mohl.

[13] Kasační soud ověřil, že stěžovatelka uplatnila v žalobě pouze námitky směřující proti tomu, že žalovaný neshledal v jejím azylovém příběhu důvody hodné zvláštního zřetele, které by umožnily udělení humanitárního azylu, a námitku neobjektivní zprávy odboru azylové a migrační politiky o zemi původu. Výslovně pak – oproti svým tvrzením v řízení před žalovaným – připustila, že čelila útokům toliko ze strany soukromých osob a že nebyla pronásledována státními orgány. Městský soud proto přezkoumal napadené rozhodnutí žalovaného podle § 75 odst. 2 s. ř. s. v rozsahu těchto žalobních bodů (viz rekapitulaci shora v bodě 4).

[14] Při přezkumu rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany se dle soudní judikatury uplatní výjimka z vázanosti žalobními body, ovšem toliko v případě, kdy má soud k dispozici poznatky, že žadatel o mezinárodní ochranu je nezbytné poskytnout doplňkovou ochranu podle č. 14a zákona o azylu, neboť její neposkytnutí by bylo porušením zásady *non-refoulement* vyplývající z Ženevské úmluvy a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (usnesení rozšířeného senátu ze dne 8. 3. 2011, č. j. 7 Azs 79/2009 - 84). Taková situace však v řízení před městským soudem nenastala a stěžovatelka to ani v kasační stížnosti netvrdí. Naopak, v pohovoru k žádosti o udělení mezinárodní ochrany uvedla, že v zemi původu obdržela povolení k výjezdu do zahraničí, z čehož žalovaný v napadeném rozhodnutí dovodil, že její vycestování z Uzbekistánu bylo legální a že jí dle shromážděných podkladů (Informace Ministerstva zahraničních věcí ČR z 22. 11. 2017 „Výjezd ze země, pobyt v zahraničí a návrat státních občanů Uzbekistánu do vlasti.“) v zemi původu uvěznění, mučení a nelidské zacházení nehrozí. V takovém případě nebylo důvodu, aby se městský soud nad rozsah žalobních bodů těmito otázkami zabýval, a pokud s tímto hodnocením žalovaného stěžovatelka nesouhlasila, mohla a měla je v žalobě výslovně namítnout.

[15] Pokud proto stěžovatelka nyní v kasační stížnosti namítá, že jí po návratu do země původu hrozí vážná újma v podobě uvěznění za nelegální vycestování, že v důsledku opuštění země původu pozbyla *ex lege* státní občanství, a navíc opětovně předkládá tvrzení, že čelila pronásledování ze strany státních orgánů v podobě bezdůvodného omezení osobní svobody v délce jednoho měsíce, jedná se buď o zcela nové skutkové a právní námitky, která neuplatnila v řízení před městským soudem, ač tak učinit mohla, nebo o tvrzení, v nichž opakovaně sama mění vylíčení zásadních okolností skutkového děje stran předchozího uvěznění či okolností a legality svého vycestování ze země původu. S ohledem na to posoudil kasační soud všechny tyto námitky jako nepřijatelné.

[16] Poté přistoupil Nejvyšší správní soud k posouzení zbývajících kasačních námitek. Vzhledem k tomu, že se jedná o věc mezinárodní ochrany, musí se soud podle § 104a s. ř. s. nejdříve zabývat otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje zájmy stěžovatelky. Není-li tomu tak, je nutno kasační stížnost odmítnout jako nepřijatelnou. Institut nepřijatelnosti a jeho dopady do soudního řízení správního Nejvyšší správní soud podrobně vyložil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, č. 933/2006 Sb. NSS, v němž interpretoval neurčitý právní pojem „přesah vlastních zájmů stěžovatele“. O přijatelnou kasační

stížnost se dle tohoto rozhodnutí může jednat v následujících typových případech: 1) kasační stížnost se týká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu; 2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně; 3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon; 4) pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které by mohlo mít dopad do hmotně právního postavení stěžovatele.

[17] Ve věci stěžovatelky nebylo naplněno ani jednoho z výše uvedených kritérií, a proto je její kasační stížnost nepřijatelná.

[18] Zbývající a přípustná kasační námitka se soustředila na nedostatečné skutkové zjišťování, pokud jde o dostupnost a efektivitu ochrany před soukromými osobami. Tuto otázku v souladu s judikaturou kasačního soudu posoudil již v napadeném rozsudku městský soud, byť odkázal na usnesení č. j. 4 Azs 139/2016 - 23, které se přímo netýkalo situace v Uzbekistánu. Lze však souhlasit s tím, že obavy stěžovatelky představují aktivity soukromých osob, jejichž motivace je rovněž soukromého charakteru (stěžovatelčin intimní poměr), přičemž sama stěžovatelka nevyčkala v zemi původu na vyšetření útoků těchto osob. Pokud jde o posouzení dostupnosti ochrany v takových případech ze strany uzbeckých státních orgánů, existuje k němu judikatura Nejvyššího správního soudu. Podle rozsudku ze dne 3. 10. 2018, č. j. 6 Azs 291/2018 – 25, *„jakékoliv je Uzbekistán obecně hodnocen jako nesvobodná země s výraznými nedostatky v oblasti politických práv a občanských svobod, po nástupu prezidenta Mirzijojeva k moci v září roku 2016 došlo v zemi k jistému uvolnění, a to i ve vztahu ke kritikům režimu a osobám podezřelým z extremismu. Uzbecké zákony poskytují svobodu vnitřního pohybu, zahraničního cestování, emigrace a repatriace, omezenou pouze požadavkem tzv. výjezdních víz pro vycestování mimo území Společenství nezávislých států“*. Na tento rozsudek navázala již také řada usnesení kasačního soudu (například usnesení ze dne 1. 9. 2020, č. j. 4 Azs 82/2020 – 50, nebo ze dne 26. 11. 2020, č. j. 1 Azs 182/2020 - 29). Závěr žalovaného a městského soudu, že stěžovatelka mohla a může využít ochrany v zemi původu, se tedy opírá o již existující judikaturu.

IV. Závěr a náklady řízení

[19] Vzhledem k výše uvedenému Nejvyšší správní soud uzavírá, že kasační stížnost svým významem podstatně nepřesahuje zájmy stěžovatelky a není důvod pro její přijetí k věcnému projednání. Nejvyšší správní soud proto kasační stížnost podle § 104a s. ř. s. odmítl pro nepřijatelnost.

[20] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 3, větu první s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s., podle nichž žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, pokud byla kasační stížnost odmítnuta.

Poučení: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. ledna 2021

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu